

Jaarverslag lectoraat Excellence and well being in the performing arts 2004

Inleiding

Kwaliteit

De Rotterdamse Dansacademie (RDA) is een internationaal topinstituut dat studenten opleidt tot hooggekwalificeerde beroepsdansers, dansdocenten en choreografen die hun métier in alle opzichten verstaan. In het begin van zijn aanstelling besloot de nieuwe artistieke directeur, Samuel Wuersten, samen met zijn staf dat bij deze artistieke topkwaliteit ook een topgezondheid hoort. De combinatie van topkwaliteit en welzijn zou in de toekomst één van de belangrijkste key-selling points van de RDA worden. Het instituut koos hiermee voor een heldere maatschappelijk profilering en onderscheidt zich daarin van andere dansinstituten.

In deze periode was nog niet bekend dat Codarts, Hogeschool voor de Kunsten, naast haar andere lectoraat nog een lector kon aanstellen. Daarom gaf de RDA in 2003 de opdracht tot een onderzoek naar het beleid op het gebied van gezondheid en welzijn binnen de Rotterdamse Dansacademie. Tegelijkertijd organiseerde de RDA in samenwerking met het prestigieuze Holland Dance Festival een symposium met de titel *Not just any body and soul*. Zowel het symposium als het onderzoek, *Gezondheidszorg RDA op de Kaart*, onderstreepten het belang van gezondheidszorg binnen de professionele dans. Binnen de RDA bestond blijkbaar een sterke behoefte aan meer kennis over belasting en belastbaarheid van jonge dansers, ofwel over de relatie tussen de ‘excellence’ van de danser en zijn of haar ‘well being’. Gelukkig kon Codarts in 2004 een tweede lectoraat, gericht op Excellence and well being in the performing arts.¹ Hiermee kon de hogeschool aan de vraag naar gefundeerde kennis over dit onderwerp en de behoefte aan een gestructureerde beleidsimplementatie voldoen.

Op 1 april 2004 is dr. Anna Aalten benoemd tot lector, met een aanstellingsomvang van 0,5 fte. Anna Aalten is als universitair hoofddocent verbonden aan de Afdeling Sociologie en Antropologie van de Universiteit van Amsterdam en publiceerde in 2002 het boek *De bovenbenen van Olga de Haas. Achter de schermen van de Nederlandse balletwereld* (Van Gennep), een sociologische studie op het gebied van lichaam en gezondheid in de professionele dans. Zij heeft vele publicaties op haar naam in zowel Nederlandse als internationale wetenschappelijke tijdschriften en schrijft daarnaast regelmatig voor het vaktijdschrift *Dans*.

Choreografie

Het lectoraat excellence and well being kent een interessant co-lectorschap. Tegelijkertijd met Anna Aalten werd William Forsythe met zijn dansers voor 0,1 fte in een co-lectorschap aangesteld. De choreografie, de werkwijze en de eisen van de choreograaf spelen een belangrijke factor in de belasting van de danser. Het werken met een topchoreograaf als Forsythe en de ervaringen die zijn dansers met excellentie en belastbaarheid hebben vormen een ideale combinatie met de wetenschappelijke benadering de zogenaamde ‘hoofd’lector. De beschrijving van de projecten die onder Forsythe hebben plaatsgevonden worden apart in dit verslag opgenomen.

1. Ontwikkelingen in het kennisdomein van het lectoraat

De laatste jaren zijn de eisen die aan professionele dansers worden gesteld voortdurend hoger geworden. Jonge dansers dienen veelzijdig te zijn en daarnaast te kunnen beschikken over een sterke techniek. Om dansers aan de eisen van de beroepspraktijk te kunnen laten voldoen moet de inrichting van het dansvakonderwijs gebaseerd zijn op een samenhangende visie op belasting en belastbaarheid van jonge dansers. Deze visie dient gestoeld te zijn op empirisch onderzoek. Het lectoraat Excellence and well being in the performing arts houdt zich bezig met praktijkgericht onderzoek naar de relatie tussen artistieke topprestaties en gezondheid en welzijn. De resultaten

¹ In eerste instantie richt dit lectoraat zich voornamelijk op de dans, indien mogelijk zal Codarts het gebied van de muziek proberen te verkennen.

van het onderzoek worden vertaald naar de dagelijkse lespraktijk in het dansonderwijs. De verspreiding van de kennis naar het gehele docentencorps is daarom van groot belang. Gezien de doelstellingen van lectoraten in het algemeen worden binnen dit lectoraat vier soorten activiteiten ontwikkeld:

- onderzoek naar gezondheid en welzijn in relatie tot dansprestaties ten behoeve van het onderwijs van de RDA
- initiëren en stimuleren van vernieuwing in het curriculum naar aanleiding van recente kennis op het gebied van excellentie en welzijn
- ondersteuning van stafleden van de RDA bij de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden en het vergaren van kennis op het terrein van gezondheid en welzijn
- ontwikkeling en profilering van het onderzoek op het gebied van gezondheid en welzijn in het onderwijsprogramma van de Rotterdamse Dansacademie

2. Ontwikkelingen in de wijze waarop het lectoraat is ingebed in de organisatie

Het lectoraat Excellence and well being in the performing arts valt bestuurlijk rechtstreeks onder het College van Bestuur van Codarts. De directie van de Rotterdamse Dansacademie (RDA), verantwoordelijk voor de opleidingscluster Dans, is aanspreekpunt voor inhoudelijke zaken.

In 2003 was naar aanleiding van het onderzoeksrapport *Gezondheidszorg RDA op de Kaart* door de directie een begin gemaakt met de ontwikkeling van een beleid op het gebied van gezondheid en welzijn. In het kader hiervan werd in dat jaar een part time coördinator gezondheid aangesteld. Vanuit het lectoraat is samenwerking gezocht met de coördinator gezondheid, waardoor een goede inbedding binnen de dansacademie mogelijk werd. Onder regie van de lector richtte de coördinator gezondheid zich op onderzoek ten aanzien van excellence en well being en kon zij de eerste stappen richting curriculumontwikkeling zetten. Het gezondheidsbeleid van de RDA kreeg daarmee een belangrijke impuls. De lector en coördinator gezondheid werden hierbij inhoudelijk door de dansspecialist van het Bureau Ontwikkeling en Internationalisering van Codarts.

3. Voortgang van de werkzaamheden

a. In aansluiting op het beginnende gezondheidsbeleid van de RDA was een van de prioriteiten gedurende dit eerste jaar van het lectoraat het implementeren van recente kennis op het gebied van gezondheid en welzijn in het onderwijsprogramma. Onder begeleiding van de lector verrichtte de coördinator gezondheid in samenwerking met Bureau Ontwikkeling en Internationalisering werkzaamheden ten behoeve van onderwijsvernieuwing en curriculumontwikkeling.

Door de nauwe samenwerking tussen de lector en de coördinator gezondheid konden reeds in het eerste jaar hele concrete aanpassingen en experimenten ten aanzien van het gezondheidsbeleid worden uitgevoerd en was het lectoraat voor docenten en studenten direct 'zichtbaar'. Het lectoraat is een impuls geweest op het gebied van onder meer:

- ontwikkelen van een sluitende zorgstructuur
- opzetten van een goed voedingsbeleid en aanbieden van voorlichting
- uitbreiding van de uren van zorgverleners, zoals fysiotherapeuten en voedingsdeskundigen
- implementatie van recente inzichten op gezondheidsgebied
- samenwerking met organisaties ten behoeve van jonge dansers

Voor het collegejaar 2004-2005 zijn bijvoorbeeld de toelatingsexamens fors uitgebreid met een op de dans toegespitste keuring. De RDA hoopt onder andere hiermee de uitval in het eerstejaars studenten te beperken. Een ander voorbeeld is de ontwikkeling van de module 'fysieke aspecten van het vak' en de mogelijkheid tot individuele coaching van studenten waarbij het gezondheidsaspect een belangrijke rol speelt.

Dit is echter nog maar het begin van een integraal blessurebeleid. Hiertoe dient veel meer onderzoek te worden gedaan naar blessures en blessuregedrag van dansstudenten. Dit onderzoek zal onder andere door de coördinator gezondheid worden uitgevoerd.

Ook binnen het conservatorium is in 2004 een eerste aanzet gemaakt tot masterclasses met betrekking tot gezondheid van musici. De heer Honeck, concertmeester van het Wiener Philharmonic, kwam samen met zijn vrouw een masterclass viool geven, waarbij zij speciale aandacht besteden aan het belang van het fysieke welzijn en de invloed van podiumangst.

Daarnaast is gedurende het eerste jaar gewerkt aan:

- kennismaking met de organisatie en stafleden
- inventarisatie van bestaand onderzoek op het terrein van gezondheid en welzijn
- inventarisatie van onderzoeksvragen binnen de RDA
- het betrekken van het personeel bij lectoraat. (zie paragraaf kenniskring)

Tenslotte stond de deskundigheidsbevordering van het docentencorps in navolging van 2003 ook in 2004 in het kader van de gezondheidszorg en zijn er voorbereidingen getroffen voor de organisatie van *workshops* en trainingen van docenten RDA ten behoeve van de deskundigheidsbevordering in 2005.

b. In 2004 heeft de lector een actieve rol gespeeld bij de instelling van een nationale Programmaraad Dans, die als opdrachtgever gaat fungeren voor landelijke onderzoeksprojecten, geïnitieerd door de Professional School of the Arts Utrecht (PSAU). Ook zijn contacten aangegaan en/of bevestigd met dr. Jacques van Rossum van de Afdeling Bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam, de onderzoeker van ARBO Podium en onderzoekers aan de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten.

In het buitenland zijn contacten gelegd en/of bevestigd met onder meer Helen Laws van The Healthier Dance Program van Dance UK, de onderzoeksgroep rond Prof. Susan Stinson van de University of North Carolina at Greensboro, de onderzoeksgroep rond Prof. Douglas Risner van Wayne State University, Detroit, en het Department of Dance and Theatre Pedagogy van de Theateracademie in Helsinki, Finland.

Het is uiteindelijk de bedoeling dat vanuit het lectoraat nationaal en internationaal samenwerking wordt aangegaan op het gebied van onderzoek rond het thema 'excellence and well being'. Ambitueus gesteld moet het lectoraat een centrum worden voor lopend onderzoek op dit terrein, zowel nationaal als internationaal.

c. Vanuit het lectoraat is actieve betrokkenheid bij de Vereniging voor Dansonderzoek en de Stichting Gezondheidszorg voor Dansers.

d. Naast de voorbereidingen van de vernieuwingen in het curriculum was een belangrijke taak van het lectoraat in het eerste jaar de inventarisatie van bestaand wetenschappelijk en toegepast wetenschappelijk onderzoek op het terrein van dans in relatie tot gezondheid en welzijn. Deze inventarisatie had twee speerpunten:

- onderzoek rond de vraag 'Wat is nu eigenlijk dansonderzoek?'. Het onderzoek richt zich op identificatie, inventarisatie en analyse van bestaand dansonderzoek, zoals is neergelegd in publicaties in (inter)nationale wetenschappelijke tijdschriften.
- literatuuronderzoek op het gebied van blessures en pijn bij dansers. Het gaat om een inventarisatie van recent onderzoek en analyse van beschikbare inzichten en theorieën rond blessures en pijn in de wereld van de professionele dans. De resultaten van dit onderzoek zullen worden gekoppeld aan het empirische onderzoek naar blessuregedrag van studenten dat in 2005 wordt uitgevoerd door een lid van de kenniskring.

Het doen van eigen onderzoek is een belangrijke doelstelling van het lectoraat Excellence and well being. De lector zelf heeft brede ervaring met sociaalwetenschappelijk empirisch onderzoek op het terrein van de sociologie van het lichaam en gezondheid. Voor het lectoraat is deze ervaring ingezet bij de voorbereiding van onderzoeksprojecten op het terrein van voeding, danstraining en sekseverschillen, periodisering in danstraining, het geven van *feedback*, die in 2005 zullen worden uitgevoerd. Daarnaast wordt veel samengewerkt met deskundigen uit andere disciplines, met name de bewegingswetenschappen en sportpsychologie, voor het verrichten van onderzoek op deze terreinen.

De publicatie *Not just any body and soul* is een voorbeeld van deze interdisciplinaire benadering. Om een duidelijke piketpaal te slaan ten aanzien van de profilering van de RDA als instituut waar gezondheid hoog in het vaandel staat, koos de lector samen met de directie van de RDA om een speciale uitgave te maken van de bevindingen van het symposium *Not just any body and soul*. Eind 2004 bracht Codarts deze publicatie uit waaraan tal van specialisten mee hebben gewerkt.

Daarnaast kende het lectoraat op het gebied van kennisoverdracht al verschillende activiteiten. Zo werden vanuit het lectoraat bijvoorbeeld de volgende presentaties gegeven:

- een interview met De Volkskrant over het thema van het lectoraat dat verscheen onder de titel 'Pijn is heilig', 26 aug. 2004
- een openbare lezing over 'Body image and embodiment in dance', bij het tienjarig jubileum van de tichting Gezondheidszorg voor Dansers, 25 september 2004, Rotterdam
- een presentatie onder de titel 'Why an injury can be a good thing', bij de internationale conferentie 'Making a Difference in Dance', 9-12 december 2004, Helsinki, Finland, georganiseerd door het Department of Dance and Theatre Pedagogy, Theatre Academy, Helsinki

Tevens verschenen van de lector de volgende publicaties:

- 'The Moment When it All Comes Together' Embodied Experiences in Ballet, *European Journal of Women's Studies*, 2004, 11^e jrg. No. 3: pp. 263-276
- 'The beliefs we work with – health and occupational culture in Dutch ballet, in: Mirjam van der Linden (ed), *Not Just Any Body & Soul. Health, well-being and excellence in dance*, Amsterdam: Uitgever International Theatre and Film Books, 2004 pp. 58-66
- 'The beliefs we work with', *Nieuwsbrief Stichting Gezondheidszorg voor Dansers* lustrumeditie, 2004: 30-33
- 'Cirkel. Portret van Nathalie Caris', *Vriendenbulletin Het Nationale Ballet* 2004, 21^e jrg.nr. 1: 2-5
- 'Sonia Gaskell (1904-1974)', *Vriendenbulletin Het Nationale Ballet* 2004, 20^e jrg.nr. 3: 14-16
- 'De mooiste pas van Jahn Magnus Johansen', *Vriendenbulletin Het Nationale Ballet* 2004, 20^e jrg.nr. 2: 5

In 2004 zijn bovendien twee wetenschappelijke publicaties gereedgemaakt; een manuscript is geaccepteerd voor publicatie in het toonaangevende internationale danswetenschappelijke tijdschrift *Discourse in Dance*, een tweede manuscript is geaccepteerd voor het blind review proces van een speciaal themanummer over 'health' van het gerenommeerde danswetenschappelijke tijdschrift *Dance Research Journal*.

4. Uitvoering van het werkplan van het lectoraat

Gedurende het eerste jaar van het lectoraat is voor de planning van de werkzaamheden allereerst aansluiting gezocht bij de conclusies van het onderzoeksrapport *Gezondheidszorg RDA op de Kaart*. Hierop voortbouwend zijn de activiteiten gericht geweest op het leggen van een goede basis voor een beleid op gezondheid van jonge dansers, waarbinnen onderzoek en onderwijsvernieuwing een plaats kunnen krijgen.

De werkzaamheden op het terrein van de kenniskring en professionalisering van docenten zijn deels nog van voorbereidende aard geweest. Er vonden gesprekken plaats met de docenten van

de dansacademie en met de betrokken leidinggevenden. Deze gesprekken waren, behalve als kennismaking, ook bedoeld om een eerste inventarisatie te maken van de specifieke belangstellingen en vaardigheden van de docenten en om zicht te krijgen op bestaande onderzoeksvragen. Naar aanleiding van de gesprekken zijn voorbereidingen getroffen voor de

organisatie van *workshops* op het terrein van ondermeer de danspedagogie, bewegingswetenschappen, voeding en sportpsychologie. Deze worden in 2005 aangeboden aan alle docenten aan de RDA.

Verder heeft het lectoraat zich geconcentreerd op het opzetten van een netwerk van deskundigen op belangrijke gebieden van gezondheid en welzijn van jonge dansers, zoals voedingsdeskundigen, fysiotherapeuten en sportartsen.

5. Realisatie van het projecten Forsythe

Het project met William Forsythe richt zich op onderzoek naar manieren waarop de dans- en choreografiemethode van Forsythe en zijn artistiek medewerkers overgedragen kan worden op professionele dansers en binnen het professionele dansvakonderwijs. In dat kader gaven medewerkers en oud-dansers van de Forsythe company masterclasses aan studenten. Te gast waren Michael Schumacher, Regina van Berkel (oud-student RDA), Stefanie Arndt, Amy Raymond en Kevin Cregan. Deze fase van het onderzoek is gericht op het introduceren van de ideeën en methodieken van Forsythe aan de studenten, met als doel te onderzoeken welke methoden een effectieve overdracht tot stand brengen.

Ook bij de realisatie van deze projecten van speelde de eerder genoemde coördinator gezondheid een belangrijke rol. Om haar werk in de gezondheidszorg binnen de RDA optimaal uit te voeren, dient deze coördinator in nauwgezet op de hoogte te blijven van de eisen die een danser tegenkomt. Daarom kende de coördinator gezondheidszorg een gecombineerde verantwoordelijkheid en werkte zij in het kader van het lectoraat eveneens voor de choreografieopleiding en voor de projecten van Forsythe. Samen met Bureau Ontwikkeling en Internationalisering begeleidt en documenteert de coördinator gezondheidszorg en choreografie het onderzoek van Forsythe.

6. Reactie op het bezoek van de evaluatiecommissie

Niet van toepassing.

7. Overzicht van de personele samenstelling

In het eerste jaar zijn de medewerkers van het lectoraat uitgezocht met als doel een eerste inventarisatie van de behoefte aan kennis en beleid binnen de Rotterdamse Dansacademie en tegelijkertijd voor de implementatie van reeds opgedane kennis omtrent de gezondheidszorg.

Hiermee kende de het lectoraat naast de lector de volgende personele samenstelling:

Coördinator Gezondheid en Choreografie	0,641 fte
Coördinator Publicaties	0.4 fte
Beleidsondersteuning vanuit Bureau Ontwikkeling en Internationalisering	0.2 fte
Secretariële ondersteuning	0.2 fte
Deskundigheidsbevordering docentencorps ad €50,- docenttarief	120 uur

Gezien het belang van het onderwerp kiest de lector er in de toekomst voor om zoveel mogelijk het hele docentencorps bij haar lectoraat te betrekken. Het belang van de gezondheidszorg dient in alle lagen van de RDA door te dringen. Dit zal impliceren dat het lectoraat zich naast het verrichten van het onderzoek in de toekomst in grote mate zal richten op de deskundigheidsbevordering van de docenten en deel op deze manier aan de inhoud en vorm aan de kenniskring zal geven.

7. Uitvoering van de begroting

De uitvoering van de begroting is conform de bijgesloten verantwoording. Bij aanvang van het lectoraat lag het in de lijn der verwachting dat de loonkosten voor de lector hoger zouden zijn. Wegens werkzaamheden elders zijn de loonkosten van de lector pas vanaf 1 september 2004 in rekening gebracht. Tot die tijd is reeds een aanvang gemaakt met het lectoraat onder regie en met goedkeuring van de lector.